

V. INTERNATIONAL
SYMPOSIUM ON HISTORY
EDUCATION
10-12 May 2018
Istanbul / TURKEY
SYMPOSIUM PROCEEDINGS

V. ULUSLARARASI
TARİH EĞİTİMİ SEMPOZYUMU
10-12 Mayıs 2018
İstanbul / TÜRKİYE
TAM METİN BİLDİRİLER

Editör:

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

E-book

2018

DİJİTAL TARİHÇİLİK AÇISINDAN AMERİKAN KONGRE KÜTÜPHANESİ VE MİLLİ KÜTÜPHANENİN KARŞILAŞTIRILMASI: BİR DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI

Fatih BERK

Adana Sarıçam Cemil Meriç Ortaokulu, Türkiye

Özet

Dijital tarih genel olarak bilgisayar, internet ağı ve yazılım siteleri gibi yeni iletişim teknolojileri ile işleyen, geçmişin inceleme ve gösterme yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. Dijital tarih için yeni ders materyallerinin geliştirilmesi ve akademik veri toplama çalışmaları için açık bir bilimsel üretim ve iletişim alanıdır da denebilir. Dijital tarihi, geçmişin insan kaydında yer alan kurumları tanımlamak, sorgulamak ve açıklama yapmak için bu teknolojilerin üstün gücüyle çevrelenmiş metodolojik bir yaklaşım olarak görmek de mümkündür. Kütüphaneler de dijital tarihçilik ve kaynakların dijitalleştirilip toplumun, alan araştırmacılarının, tarih eğitimcilerinin ve öğrencilerin hizmetine sunulmasında en etkili kuruluşlardandır. Bu bağlamda dijital kaynaklar, dijital arşivler ve bunların ilgililere sunumları açısından Amerikan Kongre Kütüphanesi ile Milli Kütüphane'nin genel bir karşılaştırılması ve dijital tarihçiliğin kullanım alanı açısından karşılaştırmalı bir durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu durum tespiti İki kütüphanenin katalog tarama türleri, dijitalleştirilmiş kataloglar ve dijital kaynak kullanıcılarına yönelik uygulamalar (araştırmacı, öğretmen, öğrencilere yönelik) başlıklarıyla sınırlandırılmıştır. Bir doküman analizi çalışması olan bu karşılaştırmada her iki kütüphanenin dijitalleşmeye, dijital tarihe ve dijital tarih kaynaklarının kullanıcıya sunumları açısından nitel ve nicel olarak içerikler açısından büyük farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Tarih, Tarih Eğitimi, Amerikan Kongre Kütüphanesi, Milli Kütüphane.

COMPARISON OF THE AMERICAN LIBRARY OF CONGRESS AND THE NATIONAL LIBRARY IN TERMS OF DIGITAL HISTORIOGRAPHY: A STUDY OF SITUATION DETECTION

Abstract

Digital history that works with new communication technologies such as computers, the Internet network and software sites, is generally defined as an approach of history review and demonstration. It can also be said that digital history is an open area for the scientific production and communication for the development of new course materials and academic data collection studies. It is also possible to see the digital history as a methodological approach surrounded by the superior power of these technologies to identify, question, and explain the institutions involved in the human record of the past. Libraries are also the most effective organizations for digitizing digital historiography and sources and presenting it to the community, field researchers, history educators and students. In this context, it has been tried to make a general comparison of the American Library of Congress and the National Library in terms of digital sources, digital archives and their presentations to relevants, and comparative situation detection in terms of area of the use of digital historiography. This situation detection has been limited with the titles of catalog browsing types of both two libraries, digital catalogs and applications for digital source users (researchers, teachers, students). In this comparative study of document analysis, it has been found that both libraries vary greatly in terms of content both qualitatively and quantitatively in terms of digitalization, presentation of digital history and digital history sources to the users.

Keywords: Digital History, History Education, American Library of Congress, National Library.

Giriş

1960-70'li yıllarda bazı geleneksel, hikâyeci tarihçilerin eleştirdikleri bilgisayar, yaygınlaşan dijital veri tabanları ve çalışmaları kolaylaştıran istatistiksel programlar, tarihçileri yapısal ve nicel soruları araştırmaları için bilgisayarı daha aktif kullanmalarına teşvik etmiştir. 1990'lı yıllarda www'in (World Wide Web) dikkat çekici bir şekilde dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır. Bir iletişim devrimi sayılabilecek bu gelişme tarih araştırmaları ve tarih öğretiminde de değişikliklere yol açmıştır.

1994'te Magic Netscape ve Netscape Navigatör tarayıcılarının gelişmesiyle web, küresel bilgi ağında fark edilir şekilde büyümeye başlamıştır. İnsanlar kendi tarihlerini webde oluşturmaya ve kendi favori konularına uygun siteleri yaratmaya çalışmışlardır. ABD'de Ulusal Kongre Kütüphanesi gibi büyük organizasyonlar önemli tarihi yerleri ve tarihi konuları içeren web siteleri kurmuş; araştırma kütüphaneleri çevirim içi erişim için kendi kataloglarını ve koleksiyonlarını geliştirerek dijital çalışmalara öncülük etmişlerdir. Tarih bilimine yönelik ders içerikleri daha dinamik ve öğrenci merkezli olmaya başlamıştır. Geçmişin birincil kaynakları öğrencilere çok önceden açılarak kullanımlarına sunulmuştur. Yaşanan bu gelişmeler Dijital Tarih ve Dijital Tarihçiliğin tarih yazımında, yapımında ve tarih eğitiminde önemini ortaya koymuştur. Peki Dijital Tarih Nedir?

Dijital tarih genel olarak bilgisayar, internet ağı ve yazılım siteleri gibi yeni iletişim teknolojileri ile işleyen, geçmişi inceleme ve gösterme yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Bir anlamda dijital tarih yeni ders materyallerinin geliştirilmesi ve akademik veri toplama çalışmaları için açık bir bilimsel üretim ve iletişim alanıdır. Burton (2005)Dijital tarih kavramını bilgisayar, internet ve tarihin uyumlu bir şekilde kullanımı olarak tanımlamıştır. Daha açık olarak dijital tarih günümüz dünyasının ağlarla birbirine bağlayan internet üzerinden kaynaklara ulaşmak ve onları kullanabilmektir. Dijital tarih akademik veri tabanlarını taramak ya da çevirim içi olarak ders notları yayınlamaktan da öte tarihçilerin kullandıkları tarih yapma ve öğretme yöntemini değiştiren tarihçilikte bir devrim olarak nitelendirilmektedir.

Başka bir tanımda ise dijital tarih, dijital tarihi çalışmalardan oluşan sunumlar, tarihi hikâyelerle oluşan yapay olgular, resimler ve elektronik ortamda temel kaynak olan parçalardan oluşan çeşitliliği kullanan tarihi çalışmalardır. (Lee, 2002). Dijital tarih yapmak geçmişi dijitalleştirmek olarak tanımlana da bilir; ama bundan çok daha fazlasıdır. Dijital tarih, insanlara teknoloji aracılığıyla deneyimlemeleri, okumaları ve önemli bir tarihi problem hakkında kanıt geliştirmeleri için bir ortam yaratmaktır. Dijital tarih bilgisi okuyuculara, araştıracakları ve kendi yorumlarıyla şekillendirebilecekleri bir soru kurmalarını sağlar. Bu dijital tarihin tanımlayıcı karakteristiği olabilir. Dijital tarih okuyucuları bir sergiyle, çok ekleri olan bir makaleyle veya web formatında işlenebilen herhangi bir analog formla

temsil edilemezler. Bunun yerine daha çok yorumlayıcı unsurlardan oluşan bir özellik ve soruşturma altındaki problem üzerinde baskı kurmanın yollarıyla temsil edilebilirler.

Dijital Tarihin Gelişimi

Virginia dijital tarih merkezinde 1998'den 2005'e kadar dijital tarihin farklı modelleri geliştirilmeye ve web (ağ) ortamıyla denemeye çalışılmıştır. Kütüphaneciler, teknoloji uzmanları ve farklı alanlardan tarihçilerle işbirliği yaparak; dijital projelerin, geleneksel sınırları aşmasına yardımcı olmuşlardır. Bilimsel teknikleri ve iletişim araçlarını keşfetmek amacıyla, dijitalleştirme projeleri ile dijital tarih bilgisi arasında ayırım yapılmaya başlanmıştır.

Dijital tarih ilk adım olarak; akademi ve akademi dışında koleksiyonlar toplanmaya başlanmış ve bunlar dijital biçimde erişilebilir hale getirilmiştir. Yapılan bu çalışmalar büyük oranda dijital kütüphane çalışması veya dijital arşiv girişimi olarak ortaya çıkmıştır. Amerika'da başarılı dijitalleştirmelere örnek olarak Kongre Kütüphanesi'nin Amerikan hafızası projesi ve Ulusal arşiv 'in dijitalleştirme çalışmaları örnek gösterilebilir. Akademisyenler ve araştırmacılar aranabilen ve hemen ulaşılabilen, dizinlenmiş milyonlarca gazete sayfası, hükümet belgesi, mektuplar ve günlükler aracılığı ile geçmişin kayıtlarına erişim sağlayabilmektedirler.

Bununla birlikte dijital tarih projeleri, tarihsel bir problem etrafındaki kaynak ve materyaller konusunda daha seçici, özel bir koleksiyon düzenlemeye yönelmiştir. Bu projelerden bazıları Gölge Vadisi: Amerikan iç savaşındaki iki halk, Irk ve Yer: Afrikalı Amerikan Bir Halk, Los Angeles ve Kentsel Tarihi Bilginin Sorunu gibi projeler geçmişi hem demokratikleşme hem de alternatif tarihsel, teorik ve metodolojik yaklaşımlar oluşturma amacıyla olan birisi için, tarihsel bilginin farklı bir modelini oluşturmuştur.

Dijital tarihin amaçları;

- Tarihi belge ve bulguların dijital ortama taşınması
- Veri tabanının oluşturulması
- Arama sisteminin oluşturulması
- Tarihsel kaynakların kullanıcıya ulaştırılması (Turan, 2011)
- Dijital Kaynaklar kullanılarak Dijital Tarih Projelerinin yapılması olarak sıralanabilir.

Bu bağlamda yapılan çalışmada dijital kaynaklar, dijital arşivler ve bunların ilgililere sunumları açısından Amerikan Kongre kütüphanesi ile Milli Kütüphanenin genel bir karşılaştırılması ve dijital tarihçiliğin kullanım alanı açısından karşılaştırmalı bir durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu durum tespiti İki kütüphanenin katalog tarama türleri, dijitalleştirilmiş kataloglar ve dijital kaynak

kullanıcılarına yönelik uygulamalar (araştırmacı, öğretmen, öğrencilere yönelik) başlıklarıyla sınırlandırılmıştır. Bir doküman analizi çalışması olan bu karşılaştırmada her iki kütüphanenin dijitalleşmeye, dijital tarihe ve dijital tarih kaynaklarının kullanıcıya sunumları açısından, nitel ve nicel olarak içerikler açısından karşılaştırılacaktır.

Bulgular ve Yorum

Amerikan Kongre Kütüphanesi

1800 yılında Washington DC’de Amerikan Kongre üyeleri için düzenlenmiş küçük bir araştırma kütüphanesi olarak kurulmuştur. Kütüphane daha sonraki yıllarda tarihi ve kültürel materyalleri korumayı hedeflemiştir. 1874’te Britanya askerleri Kongre’nin Hukuk kitaplarını yakmışlardır. 1815’te Thomas Jefferson 6487 kitaptan oluşan kendi özel koleksiyonunu kütüphaneye hediye ederek kütüphanenin yeniden kurulmasını sağlamıştır. 1851 yılında çıkan yangından kitapların yarısından fazlası yanmıştır (Ata, 2011). 1897’de Thomas Jefferson Binası olarak bilinen bugünkü Rönesans tarzında inşa edilmiş binaya geçmiştir. 1939’da Thomas Jefferson Binası’nın arka tarafına Adams Binası inşa edilmiş, 1980’de de Madison Binası inşa edilmiştir. Bu ana üç binaya 2007’de ses kayıtları ve görsel kayıtların saklandığı yüksek yoğunluklu koruma alanı olarak tanımlanan Culpeper Binası eklenmiştir. Kongre kütüphanesi;

- Kütüphane ofisi
- Kongre araştırmaları merkezi
- Telif Hakları Ofisi
- Hukuk işleri Bürosu
- Ulusal ve Uluslararası ilişkiler bürosu hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Kongre Kütüphanesindeki Koleksiyonlar

Dünyanın en zengin kütüphanelerinden biridir. Kütüphanede 2018 yılı itibariyle 164 milyondan fazla materyal ve kaynak bulunmaktadır. Bu kaynakların 38.6 milyonu tasniflenmiştir. Kütüphanede 470 dilde kaynak bulunmaktadır. 70 milyondan fazla el yazması eser ve nadir eserler koleksiyonu ile dünyanı en zengin kütüphanesi olduğu söylenebilir.

Amerikan Kongre Kütüphanesi’nin koleksiyonları her geçen gün artmaktadır. Bu artışın diğer dünya devletleri ile yaptığı değiş tokuş anlaşmaları, hediye edilmesi, satın alma, transfer edilme ya da telif hakkı ödenerek bünyesine katılmasıyla gerçekleştiği söylenebilir. Bu çerçevede her gün yaklaşık 22 bin materyal ve kaynak gelmektedir. Gelen bu eserlerin ya da materyallerin yaklaşık 10 bini kütüphane bünyesinde kalıcı olmaktadır. Sadece tarım ve tıp ile ilgili koleksiyonların geliştirilmesi ve sunulması

Ulusal Ziraat ve Tıp Kütüphanesine bırakılmıştır. Bunlar dışındaki kaynakları Kongre Kütüphanesi geliştirerek erişime açılabilir.

Kütüphane Kullanım Koşulları

Kütüphaneden faydalanabilmek için okuyucu tanımlama kartı gerekmektedir. Bu kartı 16 yaşından büyük herkes ücretsiz olarak alabilir. Kütüphaneyi kullanacak kişiler için isteğe bağlı olarak her Pazartesi 90 dakikalık kütüphane kullanımı ve arşivcilik dersi verilmektedir.

Tablo 1 Kongre Kütüphanesinin Dijital Koleksiyonları

Koleksiyonlar	Mevcut Sayı
Erişilebilir olanlar	2.230.453
Orijinal Formatta Olan Resim, Çizim, Fotoğraf	877.784
Erişilebilir Olan Materyallerin en geniş Formatı Görseller	1.334.136
Toplam Materyal	19.266.704

Tablo incelendiğinde erişilebilir olan koleksiyonların sayısı 2.230.453 ile dikkat çekmektedir. Özellikle görsel materyallerin kapsamlı olması araştırmacıların çalışmalarında kullanmaları için alternatif bir kaynak oluşturmaktadır.

Amerikan Hafızası Projesi

Amerikan Hafızası Projesi; doküman, yazma, nadir eser, gazete makaleleri, film, video, ses kaydı gibi kaynakların dijital ortama aktarılmasıyla oluşmuş bir projedir. Genel olarak bu projeye 19. ve 20. yüzyıla ait Amerikan yaşamına ilişkin farklı boyutlarda binlerce kanıt sunulmaya çalışılmıştır ve bu proje dijital kütüphaneciliğin ilk örneği olarak kabul edilmiştir.

Tablo 2. Amerikan Hafızası Projesindeki Kaynaklar

Kaynaklar	Mevcut Durum
Erişilebilir Olan Materyal	542.968
Orijinal Formatta Olanlar	323.787
Erişilebilir Olan Materyallerin En geniş Formatı Görseller	521.285
Toplam Materyal	589.249

Amerikan Hafızası Projesi Dijital tarihçiliğin gelişiminde önemli bir çalışma olarak değerlendirilmektedir. Buradan hareketle dijitalleştirilmiş materyallerin ya da kaynakların araştırmacıların erişimine sunulmuş olmasının araştırmaların kapsamını ve geçerliliğine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Kongre Kütüphanesinde Eğitim

Kütüphanede öğrenci ve öğretmenlerin kullanacakları kaynaklar tasniflenmiştir. Bu kaynakların nasıl kullanılacağına yardımcı olacak materyaller de kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Kaynaklar şu başlıklara altında sunulmuştur.

Öğrenciler İçin:

- Okuma- oyunlarla keşif
- Şiir,roman, edebiyat
- Tarih
- Tarihte bu gün

Öğretmenler İçin:

- Öğretmen kaynakları
- Ders Planları
- Birincil Kaynak Setleri
- Profesyonel Gelişim

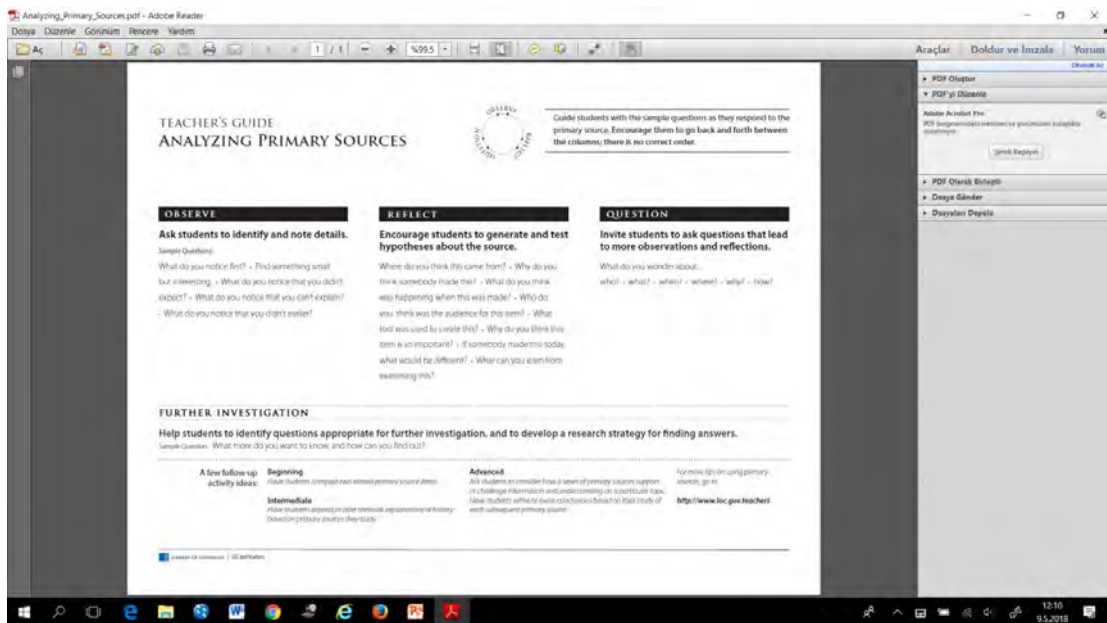
Kongre kütüphanesinde birinci elden kaynakların nasıl kullanılacağına yönelik öğrenci ve öğretmenlere dersler verilmektedir. Öğrenciler ve yetişkinler için (yaşam boyu öğrenme) başlığıyla ilgili olarak;

Okuma Kitapları Bölümü:

Edebiyat
Amerikan Tarihi
Bilim ve Teknoloji
Tarihte Bugün

başlıkları altında çok kapsamlı aktivitelerle oyunlarla keşfetmeleri ve başlangıç düzeyinde Amerikan tarihi öğretilmeye çalışılmaktadır.

Öğretmenlerin kullanımı için ayrı bir blog oluşturulmuştur. Burada birincil kaynakların analizi ve eğitimde nasıl kullanılacağıyla ilgili teknikler, eğitici eğitimiyle verilmektedir. Öğretmenlerin sınıfta kullanabilecekleri kaynaklar başlıklandırılarak sınıflandırılmıştır. Öğretmenlerin ders planı oluştururken daha kolay erişim sağlanmasına fırsat sunmak için konular; başlıklarına, dönemlerine ve harf sırasına göre ayrı ayrı sınıflanarak sunulduğu görülmektedir. Ayrıca, bu kaynakların hangi sınıf düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir.

Resim 1 - Öğretmenler için birinci elden kaynak rehberi.

Yukarıda yer alan resimde görüldüğü gibi, öğretmenlerin sınıf içerisinde öğrencilerine birinci elden kaynakları nasıl kullanmalarını gerektiğini adım adım açıklayan bir rehber bulunmaktadır. Burada öğrencilere birinci elden kaynaklara hangi soruları sormaları gerektiği, nasıl analiz etmeleri gerektiği yer almaktadır. Bu durum öğretmenlerin sınıf içerisindeki dijital tarih kaynaklarını öğrencileri ile birlikte nasıl kullanacaklarına ilişkin iyi bir örnek olarak nitelendirilebilir.

Milli Kütüphane

1946 yılından bu güne faaliyette olan Milli Kütüphane’de 3 milyona yakın doküman, kitap, süreli yayın, gravür, tablo resim ve benzeri kaynak bulunmaktadır. Kütüphane dijitalleştirme çalışmalarına 2004 yılında başlamış, günümüze kadar yaklaşık 60 bin yazma eser ve dergi künyeleriyle birlikte tam metin olarak dijital ortama aktarılmıştır. El yazması eserlerin kopyalarına ücretli olarak ‘www.yazmalar.gov.tr’ adresinden ulaşılabilir. 2016 yılına ait genel koleksiyon sayısı, 11706.574 dür. Kütüphane 31 Ekim 2017’den itibaren Dijital Kütüphane faaliyetlerini kullanıma açmıştır.

Tablo 3 Milli Kütüphanedeki Koleksiyonların Dağılımı⁷⁷

Koleksiyonlar	Mevcut Durum
Kitaplar	1.090.363
Eski Harfli Türkçe Kitap	80.000
El Yazması Eserler	27.464

Milli Kütüphanedeki kaynaklara yönelik dijital çalışmaların yapılıyor olduğunu görmek Türkiye’deki dijital tarih çalışmaları açısından önemli bir adım olarak kabul etmek mümkündür. Fakat buradaki kaynaklara erişiminin sınırlılığı, eğitim boyutunun eksik olması bu bağlamda geliştirilmesi gereken noktalardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Kongre kütüphanesiyle karşılaştırıldığında bu durumun araştırma özelinde eksiliğini daha da ön plana çıkardığı ifade edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde Milli Kütüphane, Meclis Kütüphanesi, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü gibi kurumların koleksiyonlarının dijital ortama aktarılması önemlidir. Kurumların dijitalleşme süreçlerinin ekonomik olarak desteklenmesi bu süreci hızlandıracaktır. Kütüphanelerdeki kaynakların dijital ortama aktarılmasının yalnızca akademisyen ve ilgili konularda araştırma yapan kişilere değil; aynı zamanda sınıf içinde bu kaynakları materyal olarak kullanabilecek olan öğretmen ve bunları kullanacak öğrenciler de göz önüne alındığında kütüphanelerde yer alan materyallerin dikkat çekecek şekilde sunulmasının her anlamda fayda sağlayacağını söylemek mümkündür. FATİH projesi kapsamında okullarda bulunan akıllı tahtaların daha etkili kullanılmasını sağlayacak içeriklerin düzenlenmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin derste dijital kaynakları nasıl kullanmaları gerektiğine yönelik ders planları ve içeriklerin hazırlanması öğretmenler için yol gösterici olacaktır.

⁷⁷ İlgili kütüphanenin sayfasında ‘Toplam Materyal’ sayısı belirtilmemesi nedeniyle bu tabloda yer almamaktadır.

Kaynakça

Ata,B. (2011). Sosyal Bilgiler Eğitiminde İyi Bir Örnek: ABD Kongre Kütüphanesinin Amerikan Hafızası Projesi. *Türk Kütüphaneciliği*25,2 (2011),261-270

Burton, O.V. (2005). American Digital History. *Social Science Computer Review*23:206

Lee, J.K. (2002). Digital History in the History/Social Studies Classroom. *The History Teacher* , Vol.35, No. 4 .503-517. <http://www.jstor.org/stable/1512472>.

Turan, İ. (2011). Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji. Ahmet Şimşek (Ed). 7. Bölüm İçinde (s. 179-197). İstanbul:Tarihçi Kitabevi.